

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
WYDZIAŁ HISTORII I NAUK SPOŁECZNYCH
INSTYTUT HISTORII POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ROCZNIKI
DZIEJÓW SPOŁECZNYCH
I GOSPODARCZYCH

ZAŁOŻONE PRZEZ
FRANCISZKA BUJAKA I JANA RUTKOWSKIEGO

TOM LXXXIV – ZA ROK 2022

POZNAŃ–WARSZAWA 2022

**ROCZNIKI
DZIEJÓW SPOŁECZNYCH
I GOSPODARCZYCH**

THE POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT OF THE ARTS AND SCIENCES
SECTION OF HISTORY AND SOCIAL SCIENCES
IN CO-OPERATION WITH
THE INSTITUTE OF HISTORY POLISH ACADEMY OF SCIENCES

**SOCIAL AND ECONOMIC
HISTORY ANNALS**

ESTABLISHED BY
FRANCISZEK BUJAK AND JAN RUTKOWSKI

VOL. LXXXIV – 2022

POZNAŃ–WARSZAWA 2022

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
WYDZIAŁ HISTORII I NAUK SPOŁECZNYCH

INSTYTUT HISTORII POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ROCZNIKI
DZIEJÓW SPOŁECZNYCH
I GOSPODARCZYCH

ZAŁOŻONE PRZEZ
FRANCISZKA BUJAKA I JANA RUTKOWSKIEGO

TOM LXXXIV – ZA ROK 2022

Redaktor/Editor-in-Chief
Dariusz Jarosz

POZNAŃ–WARSZAWA 2022

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
THE POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT OF THE ARTS AND SCIENCES

GLÓWNY REDAKTOR WYDAWNICTW PTPN / DIRECTOR OF THE PUBLISHING HOUSE
Jakub Kepiński

INSTYTUT HISTORII IM. TADEUSZA MANTEUFFLA POLSKIEJ AKADEMII NAUK
THE TADEUSZ MANTEUFFEL INSTITUTE OF HISTORY POLISH ACADEMY OF SCIENCES

KIEROWNICZKA DZIAŁU WYDAWNICZEGO IH PAN /
CHAIRWOMAN OF THE PUBLISHING DEPARTMENT

Katarzyna A. Chmielewska

RADA REDAKCYJNA / EDITORIAL BOARD

Andrzej Chwalba (Instytut Historii UJ), Jarosław Hrycak (Lviv University), Krzysztof Mikulski (Instytut Historii i Archiwistyki UMK), Alexei Miller (European University of St. Petersburg), Jerzy Strzelczyk (Instytut Historii UAM), Philipp Ther (Universität Wien), Jan Luiten van Zanden (Utrecht University)

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL COMMITTEE

Paweł Grata (Instytut Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego; XX w.), Piotr Guzowski (zastępca redaktora; Instytut Historii i Nauk Politycznych Uniwersytetu w Białymstoku; średniowiecze), Dariusz Jarosz (redaktor; IH PAN; XX w.), Padraic Kenney (Indiana University, XX w.), Elżbieta Kościak (Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego; XIX–XX w., demografia historyczna), Cezary Kukło (redaktor statystyczny; Instytut Historii i Nauk Politycznych Uniwersytetu w Białymstoku; nowożytność, demografia historyczna), Krzysztof A. Makowski (Instytut Historii UAM; XIX w.), Włodzimierz Mędrzecki (IH PAN; XX w.), Natalia Jarska (sekretarz redakcji; IH PAN; XX w.)

Adres Redakcji / Address of Editor-in-Chief

Instytut Historii PAN

Rynek Starego Miasta 29/31

00–272 Warszawa

tel. (48 22) 831 02 61, fax (48 22) 831 36 42

e-mail: rdsg@ihpan.edu.pl

Redakcja i korekta tekstów w j. polskim

Jolanta Rudzińska

Redakcja i korekta tekstów w j. angielskim

Grażyna Waluga

Czasopismo recenzowane

Wersja elektroniczna jest wersją referencyjną czasopisma

Tomy w formacie pdf znajdują się na stronie internetowej: www.rdsg-ihpan.edu.pl;

ponadto angielskie streszczenia są zamieszczane na stronie "The Central European

Journal of Social Sciences and Humanities" (<http://cejsh.icm.edu.pl>)

Copyright © by Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Poznań 2022

Copyright © by Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2022

eISSN 2450–8470

pISSN 0080–3634

Printed in Poland

nakład 150 egz., wydanie I

Poznań–Warszawa 2022

Wyłączny dystrybutor

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk

dystribucja@ptpn.poznan.pl

SPIS TREŚCI (CONTENTS)

ARTYKUŁY (ARTICLES)

Michał J. Baranowski, <i>O zapomnianej pladze, której pamięć przywrócono. Rewizja problemu</i>	7
(On a forgotten plague the memory of which has been restored. A review of the problem)	50
Radosław Poniat, Jakub Kozłowski, <i>Zróżnicowanie ekonomiczne właścicieli ziemskich w powiecie grodzieńskim w końcu XVIII wieku</i>	53
(Economic diversity of landowners in the poviat of Grodno at the end of the eighteenth century)	77
Marian Wolski, <i>O urzędzie koniuszego przemyskiego i królewskim stadzie koni pod Przemysłem</i>	79
(On the office of the Przemysł equerry and the royal stud near Przemysł)	106
Jerzy Kuzicki, <i>Kursy wojskowe, kształcenie zawodowe oraz praktyka rzemieślnicza uczestników emigracji polistopadowej we Francji w latach 1831–1834</i>	109
(Military courses, vocational training and craftsmen's apprenticeship of the post-November emigrants in France in 1831–1834)	144
Agata Świerzowska, <i>Wincentego Lutosławskiego jarstwo w praktyce – od doświadczeń osobistych do „programowej wstrzemięźliwości”</i>	145
(Wincenty Lutosławski's vegetarianism in practice – from a personal experiences to a 'programme of abstinence')	170
Agata Gabiś, <i>Jest chemia? Wrocławskie budynki uniwersyteckie po 1945 roku</i>	173
(Is there chemistry? Buildings of Wrocław University after 1945)	206
Paweł Sasanka, <i>Spółeczny portret załogi Fabryki Samochodów Osobowych na Żerańniu w 1956 r. na tle środowiska robotniczego</i>	209
(A social portrait of the staff of the Żerań Passenger Car Factory in 1956 against the background of the working class)	228
Piotr Koryś, Maciej Tymiński, <i>Rozwój regionalny w warunkach centralnego planowania. Przypadek Polski w latach 1960–1973</i>	231
(Regional development in conditions of the centrally planned economy. Case of Poland in 1960–1973)	262
Małgorzata Machalek, <i>Likwidacja państwowych gospodarstw rolnych i pierwszy etap przekształceń własnościowych państwowego sektora rolnego. Przyczynek do badań</i>	265
(Liquidation of state-owned farms and the first stage of ownership transformation in the state agricultural sector. A contribution to research)	295

Maria Zuba-Ciszewska, Aneta Suchoń, Mirosław Urbanek, <i>Economic, legal and social conditions for the development of dairy cooperatives in Poland: Historical implications and contemporary assessment from farmers</i>	297
RECENZJE (REVIEWS)	
Karolina Sulej, <i>Rzeczy osobiste. Opowieści o ubraniach w obozach koncentracyjnych i zagłady</i> , Warszawa 2020 (Anna Landau-Czajka)	333
Anna Wylegała, <i>Był dwór, nie ma dworu. Reforma rolna w Polsce</i> , Wołowiec 2021 (Dariusz Jarosz)	340
Peter Šimon, Ivan Pilný, Peter Buday, Marek Repán, Daniel Pivko, Alžběta Rösnerová, Ingrid Bábiková, Žofia Geričová, <i>Mariánske a trojičné stĺpy v premenách času. Nitriansky kraj</i> , Castellum Nitra 2019 (Julia Polcyn)	350
SPRAWOZDANIA (REPORTS)	
Sprawozdanie z XIX Światowego Kongresu Historii Gospodarczej, Paryż, 25–29 lipca 2022 r. (Damian Bębnowski)	355
LISTA RECENZENTÓW WSPÓŁPRACUJĄCYCH Z RDSG (COLLABORATING REVIEWERS)	359
WYKAZ SKRÓTÓW (LIST OF ABBREVIATIONS)	361

LISTA RECENZENTÓW WSPÓŁPRACUJĄCYCH Z RDSG

Boroda Krzysztof	– IHiNP, Uniwersytet w Białymstoku, średniowiecze
Buko Andrzej	– IAE PAN, archeologia
Caban Wiesław	– IH UJK, XIX w.
Chumiński Jędrzej	– Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, historia PRL
Datner Helena	– ŻIH, XIX–XX w., historia Żydów
Drozdowski Marian	– IH UAM, Akademia Pomorska w Słupsku, historia nowożytna
Epsztein Tadeusz	– IH PAN, XIX w.
Fihel Agnieszka	– WNE UW, demografia historyczna
Franaszek Piotr	– IH UJ, XIX w.
Główka Dariusz	– IAE PAN, historia nowożytna
Hałagida Igor	– IH UG, historia społeczna
Janicki Tadeusz	– IH UAM, XX w.
Janowski Maciej	– IH PAN, XIX w.
Jurkiewicz Jan	– IH UAM, XX w.
Kaliński Janusz	– SGH, historia PRL
Kąkolewski Igor	– Centrum Badań Historycznych w Berlinie, historia nowożytna
Kizik Edmund	– IH UG, historia nowożytna
Kochanowski Jerzy	– IH UW, historia PRL
Kofman Jan	– Uniwersytet w Białymstoku, ISP PAN, historia okresu międzywojennego
Kołodziejczyk Dariusz	– IH UW, historia nowożytna
Kopczyński Michał	– IH UW, Muzeum Historii Polski, historia nowożytna
Kowal Stefan	– IH UAM, XX w.
Kriegseisen Wojciech	– IH PAN, historia nowożytna
Landau-Czajka Anna	– IH PAN, SGGW, XIX–XX w.
Leszczyńska Cecylia	– WNE UW, historia II RP
Manikowska Halina	– IH PAN, średniowiecze

Molik Witold	– IH UAM, XIX w.
Przeniosło Marek	– IH UJK, historia I wojny światowej
Stola Dariusz	– ISP PAN, Collegium Civitas, historia PRL
Tymiński Maciej	– WNE UW, historia PRL
Zaremska Hanna	– IH PAN, średniowiecze, historia Żydów
Zasztowt Leszek	– IHN PAN, historia nauki

WYKAZ SKRÓTÓW

Wydawnictwa źródłowe

AGZ	– <i>Akta grodzkie i ziemskie</i>
KDMaz.	– <i>Kodeks dyplomatyczny Księstwa Mazowieckiego</i> , wyd. J.T. Lubomirski
KDMłp.	– <i>Kodeks dyplomatyczny Małopolski</i>
KDP	– <i>Kodeks dyplomatyczny Polski</i>
KDŚl.	– <i>Kodeks dyplomatyczny Śląska</i>
KDW	– <i>Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski</i> , t. 1–5, wyd. I. Zakrzewski, F. Piekosiński, od t. 6, wyd. A. Gašiorowski [i in.]
MPH	– <i>Monumenta Poloniae historica</i>
MPH s.n.	– <i>Monumenta Poloniae historica</i> , series nova
MRPS	– <i>Matricularum Regni Poloniae summaria</i>
PU	– <i>Pommerellisches Urkundenbuch</i>
PrU	– <i>Preussisches Urkundenbuch</i>
VC	– <i>Volumina Constitutionum</i>
VL	– <i>Volumina legum</i>
ZDM	– <i>Zbiór dokumentów małopolskich</i>

Czasopisma i wydawnictwa seryjne

Annales H.S.S.	– „Annales. Histoire, Sciences Sociales”
CPH	– „Czasopismo Prawno-Historyczne”
Dz. U.	– Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
KH	– „Kwartalnik Historyczny”
KHKM	– „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
PH	– „Przegląd Historyczny”

-
- PSB – *Polski słownik biograficzny*
RAU hf – Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny
RDSG – „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”
SPPP – Starodawne Prawa Polskiego Pomniki
St. Źródł. – „Studia Źródłoznawcze”

Archiwa i biblioteki

- AAN – Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AGAD – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
ANK – Archiwum Narodowe w Krakowie
AP – Archiwum Państwowe
BCz – Biblioteka Książąt Czartoryskich – Muzeum Narodowe w Krakowie
BJ – Biblioteka Jagiellońska
BKórń – Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk
BN – Biblioteka Narodowa
BPAU i PAN Kr – Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
BUW – Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie
ZNiO – Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu

ISSN 0080-3634